

Barbara Kryda

Sprawozdanie z pracy Zarządu Głównego i Oddziałów TLiAM

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 30, 174-179

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Francuskiej w Warszawie oraz towarzyszył generałowi De Gaulle w czasie jego wizyty w Polsce). Jean Fabre uważnie prześledził drogę naukową swego następcy na Sorbonie aż do jego przedwczesnej śmierci.

Jak mam zakończyć? Najprościej chyba będzie przypomnieć to, co powiedziałam w redakcyjnej przedmowie, a więc wyrazić moją głęboką radość, że mogę raz jeszcze przedstawić zgromadzonemu tu audytorium sylwetkę człowieka i uczonego, a także ujawnić ogromny dług wdzięczności, jaki zaciągnęłam wobec profesora Fabrea i jego Rodziny, która tak ofiarnie i ochotnie włączyła się w jego polską przygodę.

SPRAWOZDANIE Z PRACY ZARZĄDU GŁÓWNEGO I ODDZIAŁÓW TOWARZYSTWA LITERACKIEGO IM. A. MICKIEWICZA (1992–1995)

Okres ostatnich trzech lat działalności Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza przebiegał w warunkach względnej stabilizacji życia społecznego.

W dyskusjach podejmowanych na forum prezydium Zarządu Głównego powracał problem zdobywania środków na pokrywanie niezbędnych potrzeb – istnienia biura i zapewnienia Oddziałom odczytów. Również jednak powtarzało się pytanie o przyszłość Towarzystwa, tak ze względu na coraz wyraźniejszą dysproporcję generacyjną („starzenie się”), jak też zmiany potrzeb i możliwości w zakresie działalności naukowej. Pytanie to postawione zostało już wyraźnie na Zjeździe Gdańskim w 1992 roku. Odpowiedzi na nie podsumowały doświadczenia poszczególnych środowisk, które szukają różnych form realizacji celów statutowych, a także sugestie zgłaszane na zebraniach Zarządu w związku z podejmowaniem konkretnych zadań czy trudności wyłaniających się w toku ich realizacji.

PRACE ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Na wstępie trzeba stwierdzić, że w toku tej kadencji Zarząd Główny zrealizował wszystkie uchwały i wnioski Zjazdu Gdańskiego (zob. „Rocznik TLiAM” XXVIII). Działania w zakresie potrzeb organizacyjnych Towarzystwa:

a) W wyniku starań Dyrekcja IBL przyznała Zarządowi Głównemu prawo użytkowania – jako biura – pokoju nr 14 w Pałacu Staszica.

b) Szukając pomocy finansowej odbywano rozmowy z władzami Wydz. I PAN, KBN, Ministerstwem Kultury i Sztuki, Fundacją na Rzecz Nauki Polskiej. Prezes zredagował pisma do potencjalnych mecenasów z nadzieją, że zechcą

oni zasilić Towarzystwo dotacjami lub przyjąć godność członków wspierających. Rezultaty nie dorównały oczekiwaniom, choć udało się pozyskać pomoc od firmy Blikle, Spółdzielni wydawniczej „Czytelnik”, Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki i ZAIKS-u. Chcemy wierzyć, że wsparcie tak renomowanych instancji rokuje nadzieje na przyszłość, zwłaszcza w sytuacji, kiedy sprawa materialnego utrzymania Towarzystwa rysuje się jako problem podstawowy.

c) W omawianym okresie podejmowano starania o ożywienie oddziałów praktycznie nie pracujących (8), bądź takich, które według sprawozdań ograniczają swoją działalność do pojedynczych zebrań w ciągu roku, a nawet dwóch, trzech lat (4). Z tymi środowiskami oprócz korespondencji nawiązywano kontakt bezpośredni przez wyjazdy członków Zarządu. Niewielkie odniesiono sukcesy – poza ożywieniem Oddziału Krakowskiego – ponieważ, jak wiadomo, aktywność w pracy poszczególnych środowisk rzadko może być inspirowana z zewnątrz; zawsze jest pochodną potrzeb i realnych możliwości samego środowiska, zwłaszcza konkretnych ludzi, biorących na siebie ciężar działań organizacyjnych (najczęściej prezesów). Nie zawsze również, mimo dużych starań, warunki lokalne pozwalają rozwijać inicjatywy działaczy. Nie podejmowano w Zarządzie Głównym decyzji zawieszania czy rozwiązywania poszczególnych oddziałów, choć być może trzeba będzie w przyszłości na to się zdecydować.

d) Uzyskano decyzję sądu (10 III 1994) zatwierdzającą nowy statut Towarzystwa (z uwagą o konieczności wprowadzenia do niego sformułowania mówiącego o potrzebie uzupełnienia Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego w razie ich zdekompletowania).

e) Na prośbę przewodniczącej, prof. Janiny Kulczyckiej-Saloni, podjęto decyzję o rozwiązaniu Komisji Komparatystycznej Towarzystwa. Rozpatrując sprawę Komisji Dydaktycznej, która zawiesiła swoją działalność, uznano, że istnieje jednak potrzeba podtrzymania tak ważnej dla profilu Towarzystwa problematyki. Tak więc Zarząd zwrócił się do dr Anny Mackowicz z prośbą o podjęcie próby reorganizacji Komisji w ramach prac Oddziału Olsztyńskiego.

f) W związku z istniejącymi potrzebami dokooptowano do redakcji „Rocznika TLiAM” mgr Małgorzatę Nesteruk, a do pracy w Zarządzie dr. Eligiusza Szymanisa.

PRACE WYDAWNICZE

a) Ukazały się trzy tomy zainicjowanego przez Towarzystwo wydania rocznicowego *Dzieł Mickiewicza* (I, II i IV), w czym trzeba podkreślić zasługi prof. Zofii Stefanowskiej i prof. Czesława Zgorzelskiego. Przedstawiciele Komitetu Redakcyjnego i Wydawnictwa złożyli wizytę w urzędzie Prezydenta RP. Praca nad dalszymi tomami *Dzieł* jest w toku; na ukończeniu jest t. III.

b) Wydano książkę poświęconą wieloletniemu Prezesowi TLiAM, Julianowi Krzyżanowskiemu (*Ignis ardens*, 1992); tom prac Edmunda Jankowskiego (*Z różnych sfer*, 1994): *Od «Lamentu świętokrzyskiego» do Adona. Włoskie studia o literaturze staropolskiej* (red. Giovanna Brogi-Bercoff i Teresa Michałowska, 1995); tom rozpraw Jean Fabrea *Od Oświecenia do romantyzmu* (red. K. Kasprzyk, 1995).

c) Regularnie ukazują się kolejne tomy „Rocznika TLiAM” (XXVI/XXVII, XXVIII, XXIX).

d) W serii Biblioteki Towarzystwa wyszła w 1992 roku książka E. Szymanisa *Mickiewicz. Kreacja autolegendy*. Ze względu na trudności finansowe seria ta została na kilka lat wstrzymana. Obecnie podjęto starania o jej wznowienie.

e) We współpracy z Towarzystwem ukazuje się „Polonistyka” (red. B. Chrzęstowska), oraz „Ruch Literacki”, wydawnictwo Komisji Historyczno-literackiej PAN Oddział w Krakowie i Uniwersytetu Jagiellońskiego.

f) Niektóre Oddziały Towarzystwa prowadzą również działalność wydawniczą – sporadyczną lub ciągłą. W omawianym okresie ukazały się:
– *Słownik wiedzy o Grójeckiem* (red. Z. Szelağ, z. I 1983, II 1994, III 1995).
– *Studia Humanistyczne*, t. III, IV i V, Kielce, red. H. Wolny i K. Wolny (materiały z sesji poświęconej twórczości A. Dygasińskiego, H. Sienkiewicza, studia różne).
– Szczególne znaczenie ma wydawana w Białymstoku pod prezesurą E. Feliksiak seria *Biblioteka Pamięci i Myśli*. W omawianym okresie wyszły następujące tomy tej serii: II (*Tobie Wilno*, antologia poezji) 1992; III (*Wilno – wileńszczyzna jako krajobraz i środowisko wielu kultur*. T. 1 *Krajobraz i ludzie*; t. 2 *Historia i pamięć*; t. 3 *Nauka, oświata, wychowanie*; t. 4 *Literatura i język*) 1992; IV (Jan Siemieński *Grodno walczące*, wyd. 2 rozszerzone) 1992; V (E. Konończuk *Mazurska obecność* Erwina Kruka) 1993; VI (J. Urbankiewicz *Trzeci dzień purgi*) 19194; VII (*Wilno jako ognisko oświaty w latach próby, 1939-1945, Świadectwa czasu wojny*. Wyd. E. Feliksiak i M. Skorko-Barańska, wyd. V zm. i rozsz.) 1994; VIII (L. Sawoniewski *Saga o Grodnie*, red. E. Feliksiak) 1994; IX (A. Dziewulska Łosiowa *Konwój strzela bez uprzedzenia. Polki w więzieniach i łagrach sowieckich 1944-1956*) 1994; X (*Kultura międzywojennego Wilna*, materiały konferencji w Trokach 1993, red. A. Kiezuń) 1994; XI (Z. Romanowiczowa *Rapsody litewskie. Maryjo ratuj nas*. Tłum. i wyd. Violetta Wejs-Milewska) 1994; XII (K. Górski *Divide et impera*, wyd. E. Feliksiak, wstęp P. Łossowski).

DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA POLONISTYCZNEGO

a) Jednym z najważniejszych wydarzeń, w którym Zarząd Główny wziął udział w ostatnim okresie (we współpracy z WSP Kraków, KNoL, IBL, UW) był Zjazd Polonistów w maju 1995 r. Od jesieni 1991 roku idea zjazdu powracała,

zwłaszcza w środowisku dydaktycznym; z inicjatywą zwołania go w Krakowie wystąpił prof. Z. Uryga. Pierwotnie celem zjazdu miała być przede wszystkim refleksja nad kształceniem polonistycznym. Połączenie naszej inicjatywy z koncepcją KNoL doprowadziło do imprezy znacznie rozszerzonej.

W Komitecie Przygotowawczym udział wzięli: Z. Libera, R. Wojciechowski, B. Chrzastowska i Z. Uryga. Jako badacze literatury, niektórzy członkowie TLiAM zostali poproszeni o wygłoszenie referatów w różnych sekcjach. Obrady Sekcji Dydaktycznej były przygotowane w całości przez zespół wywodzący się z dawnej Komisji Dydaktycznej. Referaty w tej sekcji zostały przygotowane na zjazd w osobnym druku, cieszyły się też dużym zainteresowaniem. W czasie trwania obrad prezes Towarzystwa prof. Zdzisław Libera udzielił wywiadu radiu i telewizji.

b) Zgodnie z uchwałą Zjazdu w Gdańsku Zarząd TLiAM zwrócił się do MEN w sprawie tzw. „minimów” programowych (pośpiesznie, anonimowo przygotowanych zmian w obowiązujących programach nauczania języka polskiego, zarządzonych odgórnie przez władze resortu). Uzyskałiśmy w tej sprawie z Ministerstwa odpowiedź tłumaczącą podstawy tej decyzji.

c) Członkowie Towarzystwa brali udział w pracach Biura Reformy MEN (obecnie zlikwidowanego). W ich toku doszło do sformułowania „podstawy programowej”, która miała być punktem wyjścia do redagowania różnych programów nauczania naszego przedmiotu na poziomie podstawowym i średnim.

d) Duża grupa członków TLiAM w omawianym okresie współpracowała z „Polonistyką”; redakcja czasopisma przygotowała specjalny numer na Zjazd Polonistów. W corocznych dyskusjach oceniano poziom i zawartość pisma, proporcje w jego zawartości między nauką o literaturze a dydaktyką.

e) Dyplomy członków honorowych TLiAM przyznane na uprzednim zjeździe wręczono Samuelowi Fiszmanowi, Gustawowi Herlingowi-Grudzińskiemu, Zofii Stefanowskiej, Alinie Witkowskiej, Marii Janion, Bogdanowi Zakrzewskiemu.

f) Powołany został Komitet Obchodów 200-lecia urodzin Adama Mickiewicza (przewodniczący: J. Odrowąż-Pięniątek, honorowy przewodniczący – Czesław Zgorzelski, wiceprez. Zofia Stefanowska i Zdzisław Libera).

g) Wystąpiono do MSZ w sprawie zachowania w Paryżu schroniska św. Kazimierza, zagrożonego likwidacją. Przyznano medal TLiAM dla IBL – w 45-lecie jego powstania. W 60 rocznicę objęcia przez J. Krzyżanowskiego katedry historii literatury polskiej, w gmachu polonistyki UW umieszczono jego popiersie. Prof. Z. Stefanowska brała udział w międzynarodowej konferencji poświęconej Mickiewiczowi w Petersburgu; prof. Zdzisław Libera przedstawił rolę towarzystw naukowych na ogólnopolskim zebraniu Rady Towarzystw Naukowych; w Komitecie Porozumiewawczym Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych reprezentowali Towarzystwo Z. Libera, R. Taborski, i J. Maciejewski.

Członkowie Towarzystwa brali udział w pracach Olimpiady Literatury i Języka Polskiego a w czasie rozdawania dyplomów wiceprezes R. Wojciechowski wręczył laureatom nagrody od TLiAM.

PRACA ODDZIAŁÓW

Poszczególne oddziały zachowują swoją specyfikę, dobierając do potrzeb i możliwości tak treści jak formy pracy. Przykładowo: Białystok z wielkim rozmachem prowadzi cykle konferencji naukowych i akcję wydawniczą, zorientowaną na problematykę pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego. Bielsko-Biała i Sosnowiec mają bogaty repertuar odczytowy popularyzujący literaturę i historię kultury wśród młodzieży szkolnej, przy współpracy miejscowych instytucji edukacyjnych i kulturalnych. Kielce rozwijają działalność blisko związaną z miejscową WSP (podobnie jak Zielona Góra), w formie dużych konferencji. Na potrzeby szkolnego środowiska nauczycielskiego odpowiadają szczególnie oddziały: Przemyski, Gdański, Rzeszowski, Suwalski, Szczeciński, Tarnowski, Zamojski; rytmiczne cykle odczytowe adresuje do szerszego grona słuchaczy Oddział Warszawski (przy współpracy z UW), cykl odczytów związanych z jednym wybranym tematem prowadził Lublin.

Widać również próby uatrakcyjnienia spotkań literackich poprzez wybory takich form pracy jak teatr poezji, wieczory autorskie czy muzyczne, konkursy literackie wreszcie wycieczki polonistyczne, włącznie z tymi najatrakcyjniejszymi, na tereny długo niedostępne – Białoruś i Litwę. Wycieczki śladami Mickiewicza urządziły oddziały w Elblągu, Warszawie, Kaliszu.

Ciekawie układają się tematy organizowanych większych sesji i konferencji:

- *Człowiek i wartości na pograniczu kultur* (Białystok);
- *Historia literatury jako historia arcydzieł* (Gdańsk);
- *Ojczyzna prywatna jako problem historyczny, socjologiczny i literacki* (Rzeszów);
- *Wartości chrześcijańskie w kształceniu literackim i językowym* (Zielona Góra);
- *Inspiracje romantyczne w literaturze XX wieku* (Rzeszów);
- *Narodowy i europejski wymiar edukacji literackiej i językowej* (Zielona Góra);
- *Poeci Skamandra* (Warszawa);
- *Antropologia teatru jako wydarzenie na pograniczu kultur* (Białystok).

Tematyka odczytów jest bardzo szeroka, wychodzi daleko poza obszar wyznaczony przez zapotrzebowanie szkoły; odpowiada na zainteresowanie problemami kultury tak dawnej, jak współczesnej; tak polskiej, jak światowej. Widać również duże zainteresowanie problematyką interpretacji tekstu – co wynika z kierunku przemian we współczesnej dydaktyce. Każdego roku w oddziałach odbywa się około 200 odczytów i kilka większych sesji i konferencji naukowych

Można je realizować dzięki wsparciu finansowemu KBN i ogromnemu wysiłkowi środowisk polonistycznych w poszczególnych oddziałach.

Ogólnie rzecz biorąc, obserwacja ostatnich lat w życiu Towarzystwa pozwala na umiarkowany optymizm. Trwałość naszej instytucji mającej wieloletnią tradycję, wydaje się możliwa do utrzymania nie tylko dlatego, że dowodzi tego historia – potwierdza ją doświadczenie dnia dzisiejszego. Sprzyja temu giętkość struktury organizacyjnej oraz różnorodność problemów i tematów, jakie podejmujemy w tej pracy, wreszcie istnienie kręgu odbiorców, wspólnoty ludzi kochających literaturę; badających ją, czytających, pośredniczących w jej odbiorze. Najważniejszym jednak gwarantem tej trwałości jest ciągłe pojawianie się ludzi oddanych społecznej pracy; działaczy obdarzonych inicjatywą i zaangażowaniem – prezesów, członków zarządów oddziałów terenowych, sekretarzy, skarbników zapewniających praktyczną realizację tego zbiorowego działania.

Byłoby nieuczciwe nie wymienić trosk, jakie towarzyszyły nam w pracy w tym okresie. Trudności finansowe, załamywanie się pracy w poszczególnych Oddziałach, mimo wysiłków tych, którzy chcieli ją podtrzymać, słaby napływ młodszej generacji polonistów. Te sprawy powracają na naszych zjazdach, co znaczy, że stanowią problem ważny, że trzeba je wciąż na nowo podejmować z wiarą, że będziemy umieli znajdować sposoby nie tylko na przetrwanie, ale na pogłębianie, rozwijanie kultury humanistycznej naszego społeczeństwa.

Barbara Kryda

SPRAWOZDANIE ZE ZJAZDU DELEGATÓW ODDZIAŁÓW TOWARZYSTWA LITERACKIEGO IM. A. MICKIEWICZA W RZESZOWIE

W dniach 15–17 września 1995 roku odbył się w Rzeszowie Zjazd sprawozdawczo-wyborczy delegatów Oddziałów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Gospodarzem zjazdu był Oddział Rzeszowski Towarzystwa, który wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej na prośbę Zarządu Głównego przyjął na siebie rolę organizatora zarówno części statutowej (sprawozdanie ustępującego Zarządu Głównego, dyskusja programowa, wybory nowych władz), jak i części naukowej, poświęconej szerokiej problematyce „pogranicza kultur”.